

ВИКОРИСТАННЯ РЕВЕРСНОЇ РЕНТАБЕЛЬНОСТІ ОПЕРАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В ОЦІНЦІ ЕФЕКТУ СИНЕРГІЗМУ РОЗВИТКУ ПРОМИСЛОВИХ ПІДПРИЄМСТВ

Державна установа “Інститут регіональних досліджень імені М.І. Долішнього НАН України”

Анотація. Автором проаналізовано та узагальнено методи визначення економічного значення синергійного ефекту розвитку промислових підприємств, переваги і недоліки їх використання. Представлено методичний підхід щодо визначення економічного значення синергійного ефекту розвитку суб'єктів господарювання на основі використання показника реверсної рентабельності операційної діяльності підприємств. Економічні значення синергійного ефекту розвитку підприємств запропоновано визначати шляхом аналізу результатів упровадження інноваційних проєктів.

Ключові слова: ефект; інновації; операційна діяльність; оцінка; підприємство; промисловість; рентабельність; розвиток; синергізм.

The use of reverse profitability of operating activities in assessing the synergistic effect of development of industrial enterprises

Abstract. The author analyzes and summarizes the methods of determining the economic significance of the synergistic effect of industrial development, the advantages and disadvantages of their use. The methodical approach on definition of economic value of the synergistic effect of development of a subjects of managing on the basis of use of an indicator of reverse profitability of operational activity of the enterprises is presented. It is proposed to determine the economic significance of the synergistic effect of enterprise development by analyzing the main results of the implementation of innovative projects.

Key words: development; effect; enterprise; industry; innovations; operational activity; profitability; rating; synergism.

Синергія характеризує економічні, управлінські процеси, що є наслідками розвитку явищ і процесів. Одним з процесів є розвиток підприємств, зокрема у промисловості [1, с. 12; 2, с. 113-114]. Це, відповідно до [3], – взаємодія двох і більше факторів, сумарний ефект дії яких суттєво переважає ефект кожного окремого з них у вигляді простої їх суми.

На сьогодні більшість з відомих методів дослідження розвитку промислових підприємств на базі ефектів синергізму передбачають оперування ефектами масштабу і синергії. Виходячи з цього, автор пропонує такі підходи щодо визначення економічного значення синергійного ефекту розвитку підприємств. Перший метод базується на визначенні приростів значень коефіцієнта ефективності використання основного капіталу підприємств, а другий – оцінках та аналізі вторинної чи реверсної рентабельності операційної діяльності від реалізації інноваційних проєктів розвитку суб'єктів господарювання. На основі узагальнення результатів аналізу властивостей методів визначення рівня економічного ефекту синергізму розвитку підприємств визначається методичний підхід, що може надати найкращі значення з позиції проведення розрахунків значень показника синергійного ефекту. Водночас авторський метод визначення рівня (ступеня) економічного ефекту синергізму розвитку підприємств базується на зведених позитивних і негативних сторонах ефекту синергії.

Загалом, перший з методів визначення економічного значення синергійного ефекту розвитку підприємств передбачає урахування можливості, використання концентрації їх капіталів у процесі генезису суб'єктів господарювання. Використання ж цього методичного підходу щодо оцінювання економічного ефекту синергізму розвитку промислових підприємств за допомогою визначення, урахування приросту значень коефіцієнта ефективності експлуатації основного капіталу дозволяє ідентифікацію і систематизувати детермінанти впливу на рівень ефекту синергізму, інтенсифікацію-форсування розвитку суб'єктів господарювання на основі результатів інноваційної діяльності підприємств. При всьому такий показник є комплексним, доволі складним для оцінювання та аналізу. Відтак метод тільки частково характеризує один з проявів економічного ефекту синергізму розвитку промислових суб'єктів господарювання. Більш повне пояснення економічної суті, решти передумов формування економічного ефекту синергізму розвитку підприємств у промисловості з урахуванням

ефектів масштабу і синергії видається можливим у процесі проведення значно ґрунтовніших, детальніших та сучасніших економічних досліджень їх операційної, фінансової діяльності.

Економічні значення синергійного ефекту розвитку промислових підприємств пропонуємо визначати шляхом проведення аналізу результатів упровадження інноваційних проєктів. Вторинну рентабельність інвестицій в інноваційні проєкти цих підприємств рекомендуємо розраховувати за формулою (1):

$$\alpha = \beta - \chi, \quad (1)$$

де α – реверсна рентабельність інвестицій в інноваційний проєкт підприємства (виникає внаслідок спільної реалізації інвестиційного проєкту);

β – величина вторинної рентабельності інвестицій в інноваційний проєкт після спільної реалізації інвестиційного проєкту;

χ – реверсна рентабельність інвестицій в інноваційний проєкт до спільної реалізації інвестиційного проєкту.

Значення середньої вторинної рентабельності інвестицій в інноваційні проєкти промислових підприємств пропонуємо визначати за такою формулою:

$$\delta = \frac{\sum_{\phi=1}^{\varepsilon} \alpha}{\varepsilon}, \quad (2)$$

де δ – середня реверсна рентабельність інвестицій в інноваційний проєкт підприємства (виникає внаслідок спільної реалізації інвестиційного проєкту);

ε – кількість структурних підрозділів підприємства, що реалізують інвестиційний проєкт (одиниць);

ϕ – номер структурного підрозділу, що реалізує інвестиційний проєкт.

Рівень прибутків суб'єктів господарювання від використання синергійного ефекту розвитку промислових підприємств пропонуємо розраховувати за наступною формулою:

$$\varphi = \sum_{\phi=1}^{\varepsilon} \sum_{\eta=1}^{\gamma} \left(\frac{l}{\left(1 + \frac{\kappa}{100}\right)^{\eta}} \right) (\delta + 1), \quad (3)$$

де φ – рівень прибутку суб'єкта господарювання від використання синергійного ефекту розвитку підприємства, грн.;

γ – час реалізації інвестиційного проєкту підприємства, років;

η – час реалізації інвестиційного проєкту, в якому підприємство отримує прибуток (місяць);

l – прибуток структурних підрозділів внаслідок спільної реалізації інвестиційного проєкту, грн.;

κ – темп інфляції, %.

Таким чином, ключовими детермінантами, що впливають на рівень прибутків промислових підприємств від використання синергійного ефекту розвитку суб'єктами господарювання, є середня вторинна рентабельність інвестицій в їх інноваційні проєкти, кількість та прибуток структурних підрозділів підприємств, що реалізують інвестиційні проєкти, час їхньої реалізації.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Фадєєва І. Г. Системно-синергійні засади управління розвитком нафтогазових підприємств корпоративної структури : монографія. Івано-Франківськ : ПП Кузів Б., 2012. 459 с.

2. Кудря Я. В. Розвиток корпорацій: засади, тенденції, інструментарій : монографія. URL: <http://ird.gov.ua/irdo/kudryayv.php> (дата звернення: 12.01.2022).

3. Синергія. *Матеріал з Вікіпедії – вільної енциклопедії*. URL: <https://uk.wikipedia.org/wiki/> (дата звернення: 12.01.2022).

Кудря Ярослав Валерійович, к.е.н., старший науковий співробітник відділу проблем реального сектора економіки регіонів, Державна установа «Інститут регіональних досліджень імені М. І. Долишнього НАН України», м. Львів, swiss.inc.com@gmail.com

Kudria Yaroslav V., PhD, Senior Researcher of Department of Problems of the Real Sector of Economy Regions of Government Institute «Institute of Regional Research n.a. M.I. Dolishnyi of the NAS of Ukraine», Lviv, swiss.inc.com@gmail.com